

אלהיו לא יגש להקריב"; ונאמרה פרשה זו ביום זה, מפני שבו התחילו הכהנים להקריב, והוצרך להודיע את קדושתם.

ב. **ופרשת לויים** שבפרשת "בהעלותך" [במדבר ח ה]: "קח את הלויים מתוך בני ישראל וטהרת אותם"; ונאמרה בו ביום, מפני שהחלו הלויים לשיר במשכן באותו יום.

ג. **ופרשת טמאים** שבפרשת "בהעלותך" [במדבר ט ו]: "ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא", ונאמרה פרשה זו משום הפסח הקרב ובא.

ד. **ופרשת שילוח טמאים** שבפרשת "במדבר" [ה ב]: "צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש"; ונאמרה פרשה זו משום שבאותו יום הוקבעו שלש מחנות: מחנה שכינה, מחנה לויה ומחנה ישראל.

ה. **ופרשת "אחרי מות"**, היא פרשת [ויקרא טז א]: "דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת אל הקודש מבית לפרוכת", ואף שעיקרה של פרשה זו היא ביום הכפורים, מכל מקום נאמרה פרשה זו בו ביום, מפני שמתו בני אהרן באותו יום משום ביאה שלא לצורך, לכן נאמרה האזהרה שלא יבא אהרן בכל עת באותו יום.

ו. **ופרשת שתיי יין** שבפרשת "שמיני" ט-ב

ומשנין: **ההוא לבתר דאידיבק**, לא היה זה ספר תורה אחד מתחילה, אלא לבסוף כשהדביקו את כל הפרשיות זו לזו.

תו מקשינן: **ואידך** — ריש לקיש — **נמי, הכתיב: "במגילת ספר כתוב עלי"**, דמשמע: "מגילה מגילה ניתנה".

ומשנינן: אין הכוונה שהיה חלק מהתורה כתוב במגילה, אלא **ההוא** פסוק שנאמר בו "מגילה" הכוונה היא לכל התורה, ומשום **דכל התורה כולה איקרי "מגילה"**, (26) **דכתיב: [זכריה ה ג]: "ויאמר אלי, מה אתה רואה, ואומר: "אני רואה מגילה עפה"**, ועל התורה נאמר כתוב זה.

אי נמי לכן נקראת התורה "מגילה", **לכדריבי לוי** [משום דריבי לוי], **דאמר רבי לוי**:

שמונה פרשיות נאמרו ביום שהוקם בו המשכן, ואותן פרשיות נכתבו במגילות נפרדות מפני שהוצרכו לאותו יום, ואף אחר כך שהשלים משה את התורה, לא היה כותבה כסדר אלא משלים את החסר שבין מגילה ומגילה, ולכן כל התורה נקראת "מגילה".

ואלו הן שמונה הפרשיות שנאמרו ונכתבו ביום שהוקם המשכן:

א. **פרשת כהנים** שבפרשת "אמור", שנאמרו בה כמה הלכות כהנים: "לא יטמא", "את אלה לא יקח [ישא]", "מום בו את לחם

ואידך הא כתיב "לקוח".

ש"מגילה" הוא כל דבר שהוא ענין אחד כמו חמש מגילות [וכמו שכתב שם בד"ה כתנאי], ואף כל התורה הוא ענין אחד, כי כל התורה היא שמותיו של הקב"ה ונעוץ סופה בתחילתה,

26. ראה חידושי חת"ם סופר ד"ה דכל, שביאר את הטעם שהיא נקראת מגילה, משום

ברית", ומאחר שעל דברים שבעל פה נכרתה הברית, בהכרח שהם הרוב.

ומקשינן: **ואידך** — רבי יוחנן — **נמי**, **הכתיב**: "**אכתוב לו רובי תורת** כמו זר נחשבו", הרי שרוב התורה תלויה בכתב.

ומשינין: **ההוא אתמוחי קא מתמה** [בלשון תמיהה הוא נקרא]: וכי **אכתוב לו רובי תורת**, כלומר: וכי רובי תורתיה היה לי לכתוב להם! ? **הלא כמו זר נחשבו**, והלוא באותה שכתבתי להם כמו זר נחשבו.⁽²⁾

ואידך — ריש לקיש — **נמי**, **הכתיב**: "**כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית**", ומשמע שעיקר התורה בעל פה ניתנה! ?

ומשינין: **ההוא**, כלומר: לכך נכרת ברית על אלה שבעל פה, לא משום שרבים הם, אלא **משום דתקיפי למינמרניהו** [יש קושי בלימודם].⁽³⁾

דרש רבי יהודה ברבי נחמני, **מתורגמניה דרבי שמעון בן לקיש**: [האמורא שהיה עומד ליד ריש לקיש בדרשתו, ומתרגמה לרבים]:

כתיב [שמות לד כז]: "**כתב לך את הדברים האלה**", הרי משמע שהתורה כתובה.

[ויקרא ה ב]: "**יין ושכר אל תשת אתה ובניך אתך כבואכם אל אהל מועד**".

ז. **ופרשת נרות** שבפרשת "בהעלותך" [במדבר ח ב]: "**בהעלותך את הנרות, אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות**".

ח. **ופרשת פרה אדומה** שבפרשת "חוקת" [במדבר יט ב]: "**דבר אל בני ישראל ויקחו אליך פרה אדומה תמימה אשר אין בה מום**".

אמר רבי אלעזר:

התורה רוב בכתב, כלומר: רוב "תורה שבעל פה" תלויה במדרש הכתובים: ב"כלל ופרט וכלל" ו"גזירה שוה", ושאר מידות שהתורה נדרשת בהן.

ומיעוץ ניתנה למשה על פה, שאין להם רמז בתורה.

שנאמר: "**אכתוב לו רובי תורת**, כמו זר נחשבו", הרי שרוב התורה כתובה היא.

ורבי יוחנן אמר: **רוב התורה שבעל פה נמסרה למשה על פה**, ואין לה רמז בתורה, **ומיעוץ ממנה יש לה רמז בכתב**.⁽¹⁾

שנאמר: "**כי על פי הדברים האלה כרתי אתך**

2. והתוספות פירשו, שאת התורה שבכתב כתבו זרים המה הגויים, וכי אכתוב גם את התורה שבעל פה שיעתיקו הגויים אף אותה.

3. במדרש תנחומא פרשת נח אות ג איתא: "יתברך שמו וכו' שבוך בישראל משבעים אומות וכו' ונתן לנו את התורה בכתב וכו' ופרשום בתורה שבעל פה, וגילה אותה לישראל

וקודם שנברא העולם היתה כתובה לפניו בעירוב אותיות, כידוע, ולכן נקראת "מגילה".

1. תמה בחידושי חת"ם סופר ד"ה רוב בכתב: והרי פשיטא שאותן הלכות שאין להם רמז במקרא הן מיעוטא דמיעוטא [וכן כתב הרמב"ם בהקדמתו לסדר זרעים], ואיך אמר שרוב התורה היא בעל פה! ? וראה מה שביאר שם.

וכתיב מיד: "כי על פי הדברים האלה", הרי שלא נכתבה.

הא כיצד מתיישבים שני מקראות הללו:

דברים שבכתב, אי אתה רשאי לאומרן [למוסרן לישראל] על פה.

דברים שבעל פה, אי אתה רשאי לאומרן בכתב, כלומר: לכותבן.⁽⁴⁾

דבי רבי ישמעאל תנא מקור אחר לדין זה:

דכתיב: "כתב לך את הדברים האלה", כדי ללמד: אלה אתה כותב, ואי אתה כותב הלכות [תורה שבעל פה].

אמר רבי יוחנן:

לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל, אלא בשביל דברים שבעל פה, שנאמר: "כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל".

שנינו במשנה: מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום:

ומפרשין: מאי טעמא? אילימא משום כבוד של בעל הבית, והיינו "מפני דרכי שלום"?

כך הרי אי אפשר לומר, והא הוא שיפורא [שופר שהיו תוקעים בו בערב שבת להזהיר

4. א. כתב המהרש"א שעיקר הלימוד הוא מ"האלה", דמשמע: את אלו אתה כותב ולא את התורה שבעל פה, וכן גבי תורה שבעל פה, ראה שם.

ב. כתב רש"י: "מכאן אתה למד שהתלמוד לא ניתן לכתוב, אלא מפני שהתורה משתכחת", כלומר: ו"עת לעשות לה' הפרו תורתך" כמבואר בעמוד א.

ג. כתב רבינו קרשק"ש בשם רבינו נר"ו: דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן על פה, משום דבקריאתם על פה איכא הפסד, דליכא למידרש חסירות ויתירות, וכמה נונין הנדרשים ועקומים ולפופין, ודברים שבעל פה אי אתה רשאי לאומרן בכתב, משום דכשאינם כתובין כל אחד ואחד מוסרן זה לזה בדקדוק, אבל אם נכתבו ובא ללמוד אותם מתוך הכתב [משנה] כוננת אמרן".

וראה בחת"ם סופר לעיל עמוד א שכתב על דרך זה בטעם האיסור שאסור לכתוב את התורה פרשה פרשה, שהוא משום שעל ידי זה לא יהיה ניתן לדרוש סמוכים, ראה עוד שם.

וכו' ועל שבעל פה נאמר וכו' וכתיב: "ולא תמצא בארץ החיים", ומאי "לא תמצא בארץ החיים" וכי בארץ המתים תמצא, אלא שלא תמצא תורה שבעל פה אצל מי שיבקש עונג העולם תאוה וכבוד וגדולה בעולם הזה, אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר: "זאת התורה אדם כי ימות באוהל" וכו', לפי שלא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא על התורה שבעל פה, שנאמר: "כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית", ואמרו חז"ל לא כתב הקב"ה בתורה: "למען הדברים האלה" וכו', אלא: "על פי הדברים האלה", וזו היא תורה שבעל פה, שהיא קשה ללמוד, ויש בה צער גדול שהיא משולה לחושך וכו', ולא קיבלו ישראל את התורה עד שכפה עליהם הר כגיגית וכו', ואם תאמר על תורה שבכתב כפה עליהם את ההר וכו', אלא אמר להן: על התורה שבעל פה, שיש בה דקדוקי מצוות קלות וחמורות, והיא עזה כמות וקשה כשאל קנאתה, לפי שאין לומד אותה אלא מי שאוהב הקב"ה בכל לבו ובכל נפשו ובכל מאודו וכו'".

רב אמר: תתאי שתו מיא ברישא [התחתונים הרחוקים ממוצא הנהר, הם משקים תחילה].

ושמואל אמר: עילאי שתו מיא ברישא, [העליונים הקרובים יותר למוצא הנהר הם משקים תחילה].

ומבאר הגמרא באיזה אופן נחלקו:

בדמיזל הנהר [כשהנהר הולך כדרכו, שאין צריך לסוכרו בשביל להשקות ממנו, אלא דולים ממנו ומשקים], כולי עלמא — בין רב ובין שמואל — לא פליגי, שכל הרוצה לדלות מן הנהר יבא וידלה. (7)

כי פליגי רב ושמואל: במיסכר ואשקויי [כשיש צורך לסכור את הנהר כדי להשקות].

וטעמו של שמואל דאמר: עילאי שתו מיא ברישא, הוא משום דאמרי העליונים: אנן מקרבינן טפי [אנחנו קרובים יותר].

וטעמו של רב דאמר: תתאי שתו מיא

את העם], (5) דהוה מעיקרא כי רב יהודה [היה בתחילה בביתו של רב יהודה] שהיה ראש ישיבה בפומבדיתא, ולבסוף — כשמת רב יהודה, ונעשה רבה לראש ישיבה — נתנוהו כי רבה, ולבסוף נתנוהו כי רבא, כשנעשה ראש ישיבה אחר רב יוסף ואביי שמלכו אחר רבה.

הרי שאין לחוש משום כבוד בני הבית שנוטלים מהם.

אלא לכך לא יעבירו את העירוב ממקומו הרגיל, משום חשדא, שלא יחשדו את בני החצר שאינם עושים עירובי חצירות, ומטלטלים, כי הנכנס לאותו בית שהיו רגילים לתת שם את העירוב, ואינו רואהו, חושב בלבו שלא עשו עירוב. (6)

שנינו במשנה: בור שהוא קרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום:

איתמר:

בני נהרא [אנשים שיש להם שדות על גדות הנהר, מי משקה תחילה]:

לגנוב פת של עירוב אין מניחין אותו שם; אבל בשיפורה של צדקה אין לחוש, שהכל יודעים שאותו שופר עומד אצל ראש הישיבה לחלק לתלמידים.

ופירש המהר"ם שלכן נטה רבינו תם מפירושו של רש"י, כי לפי רש"י אין שייך לומר על זה "מפני דרכי שלום".

והמהרש"א תמה על פירוש התוספות: אם כן מה הוכחה הגמרא מן השופר שאין חוששים לכבוד, והרי הכל יודעים שמניחים אצל ראש הישיבה, [כן נראה כוונת המהרש"א].

7. כתבו התוספות, דקא משמע לן שאפילו נהר

5. כן פירש רש"י; ועוד פירש בשם רב שרירא גאון שהוא שופר של צדקה, שהיו נותנים לתוכה נדבה השלוחה לבני הישיבה, והוא כמו "שופרות של שקלים" שהיו במקדש; ולפירוש זה הסכימו התוספות, משום שבשבת משמע, שאותו שופר של ערב שבת היה נותנו חזן הכנסת בראש הגג; ועוד תמהו: מה ענין שופר של ערב שבת שהיה אצל רב יהודה בפומבדיתא, לשופר שהיה אצל רבא במחזא, והרי ודאי שכמה שופרות היו! ?

6. כן פירש רש"י; והתוספות פירשו בשם רבינו תם, שלא יאמרו מפני חשד שחושדים אותו

ברישא, הוא משום דאמרי התחתונים: **נהרא כפשטיה ליזיל** [נהר כדרכו, ילך], כלומר: אין לכם לעצור את הנהר מהילוכו, ומהגיע אלינו.

מקשה הגמרא קושיא ממשנתנו על רב, שהרי **תנן במשנתנו**:

בור הקרוב לאמה, הוא מתמלא ראשון מפני דרכי שלום, והוא הדין שהם משקים תחילה, ותיקשי לרב?!

תרגמה שמואל אליבא דרב [פירש שמואל את משנתנו לשיטתו של רב בר פלוגתיה בזה]:

משנתנו עוסקת באמה המתהלכת על פי בור, כלומר: הבור מתמלא מאליו, ואין צריך לסכור את האמה כדי למלאותו.

ותמהינן עלה: **אי הכי מאי למימרא**, מה חידוש יש בדבר, והרי אינו עושה שום פעולה המזקת לחבירו?!

ומשנינן: מהו דתימא: **מצי אמרי ליה** [כסבור הייתי לומר: יכולים התחתונים לומר לבעל הבור העליון]: **סכר מיסכר** [סתום את פי בורך, כדי שלא יכנסו המים שם, ותיפסק זרימתם], **ואשקי בהינדזא** [ותשקה את שדותיך כפי מה שיעלה לך לדלות מן משיכת הנהר כמונו].

קא משמע לן משנתנו שאינם יכולים לומר לו כן.

אמר רב הונא בר תחליפא:

השתא דלא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר [לא נפסקה הלכה לא כרב ולא כשמואל] —

אם כן **"כל דאליב — גבר"**, [מי שחזק יותר הוא גובר].⁽⁸⁾

רב שימי בר אשי אתא לקמיה דאביי [בא לפני אביי] **ואמר ליה לאביי**:

לותבן מר בעידנא [יושיבני אדוני ללמוד עמו בעת קבוע ביום]!

אמר ליה אביי לרב שימי: **אית לי עידנא** [לדידי כלומר: אין זמני פנוי, כי אני עוסק בו בתורה לעצמי].

אמר ליה רב שימי: **ואם כן, לותבן מר בליליא** [קבע עמי זמן ללמוד בלילה]!

אמר ליה אביי לרב שימי: **אית לי מיא לאשקויי**, [בלילה אני עסוק להשקות את שדותי].

אמר ליה רב שימי לאביי: **אנא משקינא ליה** **למר מיא ביממא, ולותבן מר בליליא**, [אני אשקה לאדוני ביום את שדותיו, וקבע עמי זמן ללמוד בלילה].

אמר ליה אביי לרב שימי: **לחיי, כלומר: מסכים אני!**

התחכם רב שימי **ואזל לעילאי** [הלך אל העליונים] **ואמר להו**: כך הוא הדין: **תתאי שתו מיא ברישא** [התחתונים הם משקים תחילה], **ואתם אל תסכרו את הנהר**.

8. כתב רש"י, שרב הונא בר תחליפא אינו סובר את הכלל "הלכתא כשמואל בדיני"; והתוספות

שמימו פוסקין, כל הרוצה לדלות ידלה, כיון שמושך הנהר כפשטו.

קא מתקיל לנהרין [אלה שכרו את התעלה, מכשילים הם את מרוצת המים של הנהר, והמים של הנהר צפים ושוטפים את שדותינו], כי כן דרך הנהר שאין מימיו קלין לרוץ כשיש לו עקמומית בדרכו.

אמר להו אבוי לאותם שכרו את התעלה: כרו בהדיהו טפי פורתא [העמיקו את התעלה כדי שירוצו המים].

אמרו ליה כורי התעלה לאבוי: אם נעשה כן קא יבשו פירין [יתייבשו הפירות שבשדותינו], כי המים יעמיקו, ולא יזרמו בחריצים שעשינו כדי שיימשכו המים דרך שם לשדותינו.

אמר להו אבוי לכורי התעלה: זילו פליקו נפשיכו מהתם, כלומר: לכו וסיתמו את תעלתכם.

שנינו במשנה: מצודות חיה ועופות ודגים יש בהן משום גזל, מפני דרכי שלום; רבי יוסי אומר גזל גמור:

ומבאר הגמרא: באוזלי ואהרי [הן רשתות של חוטיין ושל גמי שיש להן תוך], כולי א-טא עלמא — בין רבנן ובין רבי יוסי — לא פליגי, (1) שהלוקח מהן הוא גזל גמור, שהרי קנו לו לפרוש המצודה כליו, מדין "חצר".

ושוב אזל רב שימי לתתאי [לתחתונים], ואמר להו בהיפוך: עילאי שתו מיא ברישא [העליונים הם משקים תחילה], ואתם אל תסכרו את הנהר.

אדהכי [ביני לביני] סבר רב שימי מיסכר ואשקי [סכר רב שימי את הנהר, והשקה את שדותיו של אבוי].

כי אתא לקמיה דאבוי, כאשר בא רב שימי לפני אבוי:

אמר ליה אבוי לרב שימי: כבי תרי עבדת לי?! עשית לי כדעת שנים, הן כדעת רב והן כדעת שמואל! (9)

ועקב כך לא טעמינהו אבוי לפירי דההוא שתא [ולא היה רוצה אבוי לטעום כל השנה מפירות של שדותיו, שהושקו שלא כדין], וכדי שלא יאמרו שעל פיו עשה רב שימי. (10)

הנהו בני בי חרמך [תושבי אותו מקום שנקרא כך], דאזול כרו ברישא דשנוותא [שם הנהר] ואהדרוה ושדויה בשילהי [בסוף] נהרא, [כרו תעלה במוצא הנהר, והקיפו בתעלה את שדותיהם, ושוב החזירו את התעלה אל המשך הנהר].

אתו עילאי [באו העליונים הסמוכים למוצא הנהר] לקמיה דאבוי, ואמרו ליה לאבוי:

לתחתונים נפסק "כל דאלים גבר" אבל לא לשדות אלו שהיו באמצע, כי לשתי השיטות הם לא משקים בתחילה.

10. נתבאר על פי התוספות, וראה עוד בדבריהם.

1. לשון "לא פליגי" משמע שרבנן מודים לרבי

כתבו בתירוץ אחד, דהכא שאני, כי מסתבר טעמיה דרב, ואף שלפי שיטת רב צריך לדחוק את משנתנו.

9. ביארו התוספות, שסברת רב שימי היתה, כי היות ו"כל דאלים גבר", אם כן יכול גם להערים עליהם; אבל אינו כן, כי רק בין העליונים